

Octobre 2024
n° 318

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11, car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieo-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Amigas, Amics,

A l'ora que vos escrivì, totes les aprenents dels corsos organizats per l'IEO d'Ariège, son tornats al trabalh. Una bona causa. Vòli salutar la fidelitat dels que venon dempuèi annadas e me felicitè de la venguda d'escolans novèls; pròva que malgrat la situacion malastrosa de la lenga, son encara fòrça per la voler descobrir e aprèner.

Ac torni dire, dempuèi sègles, l'occitan pòrta una cultura rica, de las valors umanistas, d'un patrimòni sens pariu mas uèi, aquel eretatge es en dangièr e nosautres totes, afogats de la lenga avèm de le parar.

Alara que l'estat francès se pausa, uèi encara mai que jamai per una uniformitat lingüistica, la diversitat que sèm nombroses per reclamar, sembla d'èsser pas per deman.

Dins la situacion politica d'ara, cal pas creire que las politics publicas prengan en carga les besonhs especifics de las lengas minorizadas e la nòstra ne pagarà le còst. Coma de costuma, cal crénher que las refòrmas e la baissa del finançament pels programas de lengas minorizadas sián le rebat de la manca de volontat politica.

Dins aquel contèxte, le combat per la subrevida de l'occitan, coma de las autras lengas de l'estat francès, pòt pas èsser portat sonque per unes afogats. Es una responsabilitat collectiva. Ça que la, vesèm plan, e es de plànher, que pas pro de personas s'engatjan per aquela causa. Siá per manca de temps, de mejans o de còps d'interès, le sosten actiu ven rar. Plan segur, l'anglés sembla servir mai per trobar de trabalh mas per d'emplecs locals o dins le torisme, una competència en occitan pòt èsser valorizada. Las lengas majoritàrias son ligadas al progrès alara que las autras son marginalizadas perque localas e del passat; les cal promòure dins les mèdias, sus internèt e far conèisser la creacion modèrna plan viva, sostèner les artistas que se servisson de lengas minorizadas per sa creacion.

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 – De còr e d'òc sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars de 19h00 a 20h00 - Era votz dera montanha sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e Talhièrs

Le diluns de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h00 a 15h30 a St Joan del Falgar (Ostal de las associacions) – Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h00 a 18h30 a Foish (Ostal de las associacions) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 17h00 a 18h30 a St Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimècres de 18h30 a 20h00 a St Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h00 a 16h00 a L'avelhanet (Centre multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

09 e 23/10/2024 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de conversa animat pel Cercle occitan Prospèr Estieu. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

Del 03/10 al 02/11/2024 – Festenal Occitània a Tolosa, Carbona, Pinsaguèl... Concèrts, mòstra, teatre, projeccion, conferéncias...

Contacte : 05.61.11.24.87 (IEO31) o www.ieo31.com

05/10/2024 a 17h00 a Sèrras d'Arget (sala polivalenta) – *Transicion a Traucapairòls*. Pèça de teatre en occitan subretitolada en francès jogada pels Galejaires. Entrada : 8€. Contacte : 06.65.77.59.24

12/10/2024 de 10h00 a 16h30 a Pàmias (Espaci occitan) – Jornada de recampament dels talhièrs de l'IEO-09 amb la preséncia d'Alan Roch que nos presentarà les sieus « Vèrses ortalans ». Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

19/10/2024 a 17h30 a Belestar – Estrena d'una placa en l'onor d'Andrieu Lagarda sus son ostal de naissença (fàcia la sala de las fèstas). Organizat per la comuna de Belestar e le Cercle occitan del País d'Òlmes/Mirapeish. Contacte : 06.34.98.91.13 o c.copom@orange.fr

19/10/2024 a 21h00 a Benac (sala de las fèstas) – Balèti amb le duo Bourry-Rouch. Entrada : 8€. Organizat per Trad'Estiu.

27/10/2024 a 18h00 a la Vila d'Ax – *Transicion a Traucapairòls*. Pèça de teatre en occitan subretitolada en francés jogada pels Galejaires. Contacte : 06.65.77.59.24

31/10/2024 a 20h30 a Las Cabanas – *Transicion a Traucapairòls*. Pèça de teatre en occitan subretitolada en francés jogada pels Galejaires. Contacte : 06.65.77.59.24

La transmission se fa pas mai dins las familhas: les que parlan, les cal encoratjar a parlar als dròlles. Sèm nosautres, les portaires de la diversitat. Ne sabèm pas mens que les autres perque parlam en occitan !

Vos ac disi un còp mai, se fasèm pas res uèi, l'occitan va desaparèisser.

L'avenir de la lenga, l'avèm entre las mans. Que siá la vòstra lenga mairala o que siatz pas qu'un amorós de la cultura, i a mai d'un biais d'ajudar: parlar e partejar la lenga cada jorn per carrièra, anar als corses, participar als eveniments de l'IEO d'Arièja o cridar les vòstres elegits dins cada comuna e que te sabi encara... cada accion compta !

L'istòria de l'occitan es pas acabada. Amassa nos cal quilhar le cap amb vam e conviccion, atal entre totes, ac farem tot !

Annia Wolf

SERRES SUR ARGET
LE CLUB LAKANAL
Vous propose:
THÉÂTRE OCCITAN
TRANSICION A TRAUCAPAIRÒLS
LES GALEJAIRES Sous-titré en français
SAMEDI 5 OCTOBRE
17h-SALLE POLYVALENTE **8€**
Ariège IEO Ofici Public

JORNADA DE RECOMPAMENT DELS TALHÈRS DE L'IEO 09
Alan **ROCH**
Presentacion de:
"Verses ortalans"
dins l'encastre dels resccontres literaris de l'IEO OPM
Espaci occitan Pàmias
Dissabte 12/10 2024 **11h00**
IEO ORANGE.FR - 05 81 06 03 88

BÉLESTAR
ESTRENA INAUGURATION
Samedi 19 octobre 2024. **17H30**
Pour célébrer la vie et l'oeuvre d'André Lagarde, le Cercle occitan del País d'Òlmes e de Mirapeish et la commune de Bélesta vous convient à l'inauguration d'une plaque en son honneur sur sa maison natale, 5 place Maurice Rigaud. (face à la salle des fêtes)
Témoignages, lectures et verre de l'amitié occitane.
BÉLESTAR
Contact: 06 34 98 91 13 - c.copomorange.fr

La nuèit

De qué demòra del jorn quand la nuèit arriba,
Que tanplan l'angèl descasut a revirat sa forca,
Quand le vent tròba pas pus a foetar amna que visca
Dins las carrièras espaurigadas, benlèu dobtosas ?

D'un mond a un autre, per pauc que resistes
Se pausan questions que nègas e desbrembas.
Te creiriás passion mas de dobtè persistís
Dins la rason confusa, jos l'estela que pallís.

Errar o s'amagar dins l'ombra d'una vida,
Dins le negre regret de sos camins perduts
Qu'una claror plora, qu'una cantonada desvia
Coma per salvar encara una amna que fusquèc venduda.

Puèi, las boitas de l'infèrn als ambients brusents
Ont la fada electrica tetaniza ton ieu
E ton còs efemèr dins l'illusion bolhenta
Qu'acaba per morir a las pòrtas d'una esmoguda.

Errar o s'amagar o acabar a bèlas aladas,
Pas jamès èsser sol, pas jamès èsser tant nud,
E sentir sus sa pèl le corrent d'aire fisèl
De las nuèits que tot s'aclapa, mas que n'ès entornat.

Jacme Pince
(agost de 2024)

**La cronica de
Claudina Ribèra-Solhà**

En País de Saut

Aquò qu'é una region estonanta. Qu'èm dins Aude, en altitud. A partir de Quilhan, que cal puejar un flòc. E, a Codon, qu'entratz aishús un long platèu que vos mia entrò Comus e la 'stacion d'esquí de Camurac, sia a pus près quilomètres. Après totas las partidas rocassudas de baish, que suspren. Tot le long de la rota, vilatges simpatics: Belvís, Espezèl, Belcaire..., d'una altitud que va de 900 a 1000 mètres.

Quand i entratz, a vòsta dreita, e pendent un bon moment, que longatz la forèst de Belestar, a la frontièra damb Arièja. E devant qu'é tot planèr, o güaireben, bordat a gausha per quälquas sèrras. Al fons, qu'apercebetz les monts d'Òlmes, alà, luenh.

Aquel país qu'é reputat per sa cultura de trufas, una apellacion AOC coneguda, e tabés son alh. Portant, qu'òm i tròba sustot eslevatge. E l'estiu, que fè plaser de véser centenas de bòlas de rombalèrs semiadas le long dels prats. Ara, pr'aquò, que mos avisam d'un flòc de pèças abandonadas: camps incultis, prats non dalhats, arbenhòts que ganhan terrèn...

Coma soenh en zònas de montanha, que s'i fè sentir la desertificacion. La poblacion que's fè vielha. Que non i a cap mèns ne medacin, ne farmacia, ne dentista, tot just una espiçariá e una bolanjariá. Andà fèr's suenhar que cal anar a Quilhan o a Lavelhanet, ont cap de medacin non vos vòl préner perque que son desbordadis de malauts. Doncas duas solucions: o que non vos soenhatz cap, o que partitz a las urgenças, ont riscatz de demorar oras que quälqu'un se poga ocupar de vos.

Andà iò, le país de Saut qu'é ligat a las vacanças, perqué desempueish quantà que i tornava atrobar la meva milhona amiga Enriqueta, le sèu òme Renat, e las mainadas, a Lapèira, just abans Belvís.

Que demoravan en una vielha maison qu'el eiretèc dels sèvis parents, pro caracteristica de l'endret, ça sembla, tota bastida en longor, abrigada de vielhis teules. Dejós, que i vivian vacas, galis e lapins. E las gents qu'ocupavan l'estatge, ont s'i puejava per un escalèr als boèsses usadis.

Qu'òm entrava en una grana pèça sombra, esclarada solament per una frièsta pas tròp grana, amb una brava chemeneia. Una soleta ampola andà dar chiu de lum. A gausha, una cosinòta, petita e estreta, que tenguia mèns lèu del reduit, que dava per derrèr, amb un frieston. E que seguian duas crambas, la una sense cap de dia. Al dessús, un brave grèr.

Al fons, que s'i passava una pòrta que dava dirèctament a la cleda plena d'èrba, que permetia d'apasturar le bestiar sense deishir.

Doncas, quand les vielhis son partidis, Enriqueta e Renat qu'ac an tot netejat, pintrat, plaçat oberturas, modernizat, amenatjat le grèr, creat duas crambas de mèns, refèt le tet, e tabens adobat la bastiassa de l'engard que's tròba en façà, e que da aishús l'òrt e les ancianis camps, ara prats. En un coènh, le potz que non serveish mèns ara, embarrat, e ont se tròba, en una caishòta, l'urna de las cendres de Renat.

Qu'nis bonis moments non avem passadis ací, las duas familhas reünidas, amb un flòc de mainadas a l'entorn, perque Enriqueta qu'aturava tabens les sèvis nebots a las vacanças. Le rèsta de l'annada que vivian a Quilhan, ont trebalhavan totis dus. A la retirada, que se n'i venian 6 meses per an, a la bona sason.

Que'm demoran, amb le Renat, les bonis moments que passavam a parlar patoès. N'èra cap tot a fèt le meme, mèns ja mos enteniam. E que m'avia après fòrça causas aishul sèu país. Ara que'm tornan duas breçairòlas:

« Nenèn petiton, Que Mamà es al canton, Que penchena le gat, Que Papà es a Rivèl, Te portarà un ausèl, A la punta del cotèl. »

O encara: « Menina topina, Le gat a pishat, La vielha se lèva, Li fot un cofat. »

Ara Enriqueta qu'é soleta. Que pueja tostemp 6 meses per an a Lapèira. Que i receu les sèvis petitis enfants a las vacanças. E la vida que contunha...

Le gos e le cambajon

Un gossàs e son pastre venián d'un ostal
Mens acostumat a l'òrdre qu'al rambalh.
Sus la taula de manjar pas res d'estremat,
Formatjon, pan, burre tot aquò esparricat
E amb son òs, un cambajon entemenat.

Un maitin la mèstra per la mongetada
Cèrca pertot la preciosa carnsalada.
Cèrca que cercaràs, cal véser la vertat,
Le cambajon tan presat se n'es anat !

Benlèu un paucval que ièr avián vist rodar
O le vièlh ibronha l'aurián poscut raubar ?
De las meninas duscas a un mainatge,
La suspicion s'expandisquèc al vilatge.

Pel vèspre le pastre gardava son tropèl.
Las fedas tenián la bestiesa al cirvèl,
N'aprofitavan, lor preniá la passegèra,
Le gossàs aviá pas brica la trabalhèra.

Chucava le rosalh, lepava la banhadura,
Cercava un rèc o un pauc de verdura.
Èra de bon véser que la set l'estofava.
Al lòc d'ajudar son mèstre, landrejava.

L'òme sosquèc e s'escriquèc : mès macarèl
La sal del cambajon t'asseca le ganitèl !
Ès tu que l'as panat. As pas vergonha
De daissar acuser aquel vièlh ibronha ?

Le ser vengut le copable se traïsquèc,
Le ferrat del potz, plen d'aiga, eissequèc.
Monde ja le denuncièron e le rector,
Jutgèc e condemnèc tanlèu l'usurpator
A un mes de pan sec e tres còps de baston.

Alan Vidal

Torna le Festenal occitan de Pàmias !!!

Dissabte 16 de novembre: Mediatèca de Pàmias

10h00: Dejunar literari « Guèrra e lenga - Langue et guerre (1914-1918) »

Divendres 22 de novembre: Sala Fernan

14h30: Talhièr de cants pels Calandrons de Pàmias amb Arnaud Cance
18h30: Cantada dubèrta a totes (restitucion del talhièr de cants amb la Calandreta, talhièr de cants de Pascala Respaud, public...) seguida d'un aperitiu

19h30: Repais. Menar les cobèrts.

21h00: Balèti amb MBraia « Ton Bal ! »

Dissabte 23 de novembre: Sala Fernan

15h00: Talhièrs diversès (cosina, origami, jòc de cartas, jòcs de societat...)

17h00: Espectacle de contes « Lo rei de las agraulas » amb Yves Durand

Del 5 al 30 de novembre (Mediatèca de Pàmias): mòstras « La guèrra vista per Dantoine - La guerre vue par Dantoine, La guèrra dessenhada per Dantoine » realizada per l'IEO d'Arièja e « Lenga(s) de guèrra: l'occitan et les langues de France dans la Grande Guerre » realizada pel CIRDOC de Besièrs.

5 de novembre a 18h00: estrena de las doas mòstras

Entresenhas e reservacions :
Espaci occitan - 05 81 06 03 88 - ostaloc09@orange.fr